

แนวทางการมีส่วนร่วมทางการเมืองในการเลือกตั้งของข้าราชการตำรวจ

สิริยศ แสนสุข* สันฐาน ชยนนท์** วิจิตรา ศรีสอน***

*รัฐศาสตรมหาบัณฑิต วิทยาลัยนวัตกรรมการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

**วิทยาลัยนวัตกรรมการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

***วิทยาลัยนวัตกรรมการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

e-mail: *s61463825002@ssru.ac.th

**sunthan.ch@ssru.ac.th

***wijittra.sr@ssru.ac.th

บทคัดย่อ

สถาบันตำรวจเป็นสถาบันที่มีบทบาทสำคัญต่อการเมืองการปกครองไทย และถือเป็นสถาบันหลักสถาบันหนึ่งที่มีส่วนร่วมในการพัฒนาระบบประชาธิปไตยให้มีเสถียรภาพ ข้าราชการตำรวจจึงต้องวางตัวเป็นกลางทางการเมือง ไม่กระทำการใด ๆ ทั้งในทางส่วนตัวและตำแหน่งหน้าที่ราชการอันจะเป็นคุณหรือโทษ หรือมีลักษณะเป็นการสนับสนุนช่วยเหลือผู้สมัครคนใดหรือพรรคการเมืองใด เป็นการเฉพาะเจาะจง ทั้งในทางตรงและทางอ้อม ซึ่งอาจทำให้การเมืองการปกครองเสียความเที่ยงธรรม และด้วยเหตุนี้อาจทำให้ข้าราชการตำรวจขาดการมีส่วนร่วมทางการเมือง เนื่องจากกังวลว่าจะเป็นการวางตัวไม่เป็นกลาง และเป็นการขัดต่อคำสั่งของผู้บังคับบัญชา เป็นเหตุให้ถูกพ้นจากตำแหน่งเดิมหรือถูกลงโทษทางวินัย การกำหนดแนวทางและการให้ความรู้ในการมีส่วนร่วมทางการเมืองในการเลือกตั้งที่ชัดเจน จะทำให้ข้าราชการตำรวจมีความรู้ความเข้าใจ และตระหนักถึงสิทธิหน้าที่ของตน เพื่อเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับประชาชน ที่สำคัญคือ ทำให้ข้าราชการตำรวจเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองในการเลือกตั้งเพิ่มขึ้น ตลอดจนสามารถถ่ายทอดองค์ความรู้ให้แก่ประชาชนได้มีจิตสำนึกที่ดีต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองตามการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

คำสำคัญ: แนวทาง, การมีส่วนร่วมทางการเมือง, ข้าราชการตำรวจ, การเลือกตั้ง

Guidelines for Political Participation in Election of Police Officers

Sirayot Sansuk^{*}, Sunthan Chayanon^{**}, Wijitta Srisorn^{***}

^{*}Master of Political Science Program in Government, College of Innovation
and Management, Suan Sunandha Rajabhat University

^{**}College of Innovation and Management, Suan Sunandha Rajabhat
University

^{***}College of Innovation and Management, Suan Sunandha Rajabhat
University

e-mail: ^{*}s61463825002@ssru.ac.th

^{**}sunthan.ch@ssru.ac.th

^{***}wijittra.sr@ssru.ac.th

ABSTRACT

Police force plays a key role in Thai politics and administration. It is considered as one of the main institutions involving in the development of democratic stability. Therefore, police officers are obligated to maintain neutral stance in politics and not perform personal or work-related actions which may specifically favor or disadvantage or assist any candidate or political party, either directly or indirectly, causing politics and administration to lose its equitability. For this reason, police officers may lack political participation due to their concern of being bias and disobedience to their superiors, leading to being discharged from their current position or disciplined. Clear determination of guidelines and provision of knowledge of political participation shall make police officers understand and aware of their rights and duties to be the role model for the citizens. Most importantly, police officers shall have more political participation and be able to transfer knowledge to the public to raise their awareness of political participation under constitutional monarchy.

Keywords: Guidelines, Political Participation, Police Officers, Election

บทนำ

ประเทศไทยมีรูปแบบการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 มาตรา 2) ประชาชนมีสิทธิในการลงคะแนนเสียงเลือกผู้แทนเพื่อเข้ามาทำหน้าที่ในสถาบันทางการเมือง โดยการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ซึ่งเป็นการมีส่วนร่วมทางการเมืองโดยทางอ้อม การปกครองของไทยจึงอยู่บนพื้นฐานของหลักอำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชนชาวไทย ประชาชนทุกคนจึงมีสิทธิเสรีภาพและความเสมอภาคโดยเท่าเทียมกัน ภายใต้หลักกฎหมายรัฐธรรมนูญซึ่งเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศ กฎหมายอื่นจะขัดหรือแย้งกับกฎหมายรัฐธรรมนูญนั้นไม่อาจทำได้

ปัจจุบันประเทศไทยภายหลังการรัฐประหาร ได้มีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 เป็นรัฐธรรมนูญฉบับที่ 20 มีบทบัญญัติเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมือง เช่น การเลือกตั้ง การให้บุคคลและชุมชนมีสิทธิเข้าชื่อกันเพื่อยื่นข้อเสนอแนะต่อหน่วยงานของรัฐ เพื่อให้ดำเนินการหรืองดเว้นไม่ดำเนินการใดในสิ่งที่จะก่อให้เกิดผลกระทบต่อประชาชนหรือชุมชน และหน่วยงานของรัฐจะต้องพิจารณาข้อเสนอแนะดังกล่าว โดยให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการพิจารณาด้วย เป็นต้น ซึ่งนับเป็นกระบวนการในการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่สำคัญในระบอบประชาธิปไตย (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560)

สถาบันตำรวจเป็นสถาบันที่มีบทบาทสำคัญ และเป็นสถาบันหลักสถาบันหนึ่งที่มีส่วนร่วมในการพัฒนาการเมืองการปกครองของไทยให้มีเสถียรภาพ เพราะนอกจากข้าราชการตำรวจจะมีสิทธิและหน้าที่ในการมีส่วนร่วมในการเลือกตั้งแล้ว ยังมีหน้าที่สำคัญในการให้ความช่วยเหลืออำนวยความสะดวกและช่วยเหลือคณะกรรมการการเลือกตั้ง ตลอดจนรักษาความสงบเรียบร้อย โดยมีอำนาจในการรักษาความปลอดภัยและความสงบเรียบร้อยในบริเวณสถานที่เลือกตั้งและบริเวณโดยรอบพื้นที่การเลือกตั้ง มีอำนาจหน้าที่ในการบังคับใช้กฎหมาย และจับกุมตัวผู้กระทำความผิดมาดำเนินคดีตามกฎหมายข้าราชการตำรวจจึงมีบทบาทหน้าที่ที่สำคัญต่อการมีส่วนร่วมทางการเมือง ทั้งในฐานะที่เป็นพลเมืองของประเทศ และในฐานะเจ้าหน้าที่ของรัฐ กล่าวคือ ในฐานะเป็นพลเมืองของประเทศ ข้าราชการตำรวจทุกคนย่อมมีสิทธิและหน้าที่ในการมีส่วนร่วมทางการเมืองตามรัฐธรรมนูญกำหนด ทั้งในด้านการใช้สิทธิลงคะแนนเลือกตั้ง และการร่วมกิจกรรมทางการเมือง โดยเฉพาะการมีส่วนร่วมตามหลักธรรมาภิบาลที่รัฐเปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมในการรับรู้ร่วมสร้างและแสดงออกซึ่งความคิดเห็นภายใต้กฎหมาย ร่วมตัดสินใจ ติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผลการดำเนินงานด้วยความโปร่งใส รวมถึงการส่งเสริมคุณภาพการตัดสินใจร่วมกันกับภาครัฐ (สุวิน ศรีเมือง, 2554: 1) และอีกประการหนึ่งในฐานะเจ้าหน้าที่ของรัฐ ข้าราชการตำรวจมีหน้าที่หลักในการบังคับใช้กฎหมาย จับกุมตัวผู้กระทำความผิดมาดำเนินคดีตามกฎหมาย ปฏิบัติหน้าที่ช่วยเหลือในการจัดการเลือกตั้ง ทั้งยังให้อำนาจหน้าที่ในการอำนวยความสะดวกและจัดระเบียบการจราจร ตลอดจนให้การสนับสนุนการปฏิบัติหน้าที่ตามที่คณะกรรมการการเลือกตั้งร้องขอ (ศูนย์อำนวยการรักษาความปลอดภัยและความสงบเรียบร้อยการเลือกตั้ง, 2561: 2-6) การปฏิบัติหน้าที่ในการมีส่วนร่วมทางการเมืองของข้าราชการตำรวจดังกล่าว จึงย่อมกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของประชาชนอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ส่งผลต่อภาพลักษณ์ข้าราชการตำรวจ เช่น กรณีการร้องเรียนข้าราชการตำรวจที่ปล่อยปละละเลยให้มีการกระทำความผิดกฎหมายเลือกตั้งในบางพื้นที่ กรณีข้าราชการตำรวจวางตัวไม่เป็นกลางทางการเมือง กรณีรับสินบนจากนักการเมือง หรือวางตัวเป็นผู้รับใช้ของนักการเมือง

เป็นต้น (รุ่งทิวา คงแจ่ม, 2557: 1) จึงได้มีการกำหนดแนวทางในการมีส่วนร่วมทางการเมืองในการเลือกตั้งมาใช้เป็นหลักในการปฏิบัติของข้าราชการตำรวจ

ความหมายของการมีส่วนร่วมทางการเมือง

การมีส่วนร่วมทางการเมืองมีนักวิชาการได้ให้นิยามความหมายของการมีส่วนร่วมตามแนวคิดและประสบการณ์ไว้หลายท่าน ตัวอย่างเช่น

ธิดารัตน์ เคนจาร์กุล ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมทางการเมืองว่า เป็นกิจกรรมที่ประชาชนเข้าไปมีบทบาทสำคัญ และการกระทำนั้นส่งผลถึงรัฐบาลหรือผู้นำทางการเมือง ทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับชาติ เช่น การติดตามข่าวสารทางการเมือง การไปใช้สิทธิเลือกตั้ง การสนทนาเรื่องการเมือง การเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมือง การชุมนุมเรียกร้องของประชาชนทางการเมือง (ธิดารัตน์ เคนจาร์กุล, 2559: 16)

ณัฐรินทร์ เฉลิมฤทธิ์วัฒน์ ได้ให้ความหมายการมีส่วนร่วมทางการเมืองว่า เป็นการที่ประชาชนเข้าไปมีบทบาทหรือพฤติกรรมแสดงออกในกิจกรรมต่าง ๆ โดยมุ่งจะเข้าไปมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจนโยบายของรัฐบาลในระดับต่าง ๆ ซึ่งการกระทำนี้อาจผิดกฎหมาย หรือถูกต้องตามกฎหมาย (ณัฐรินทร์ เฉลิมฤทธิ์วัฒน์, 2559: 13)

จากการศึกษาความหมายของการมีส่วนร่วมทางการเมืองสรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองหมายถึง การที่ประชาชนหรือกลุ่มบุคคลใดกลุ่มหนึ่งเข้าไปดำเนินการหรือเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ทางการเมือง โดยการมีส่วนร่วมนั้นเกิดขึ้นด้วยความสมัครใจและมีจุดมุ่งหมายเพื่อก่อให้เกิดอิทธิพลต่อการตัดสินใจของผู้มีอำนาจในการกำหนดนโยบายของรัฐทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับชาติ นอกจากนี้กิจกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองอาจเป็นไปตามที่ระบบการเมืองและกฎหมายกำหนดให้กระทำได้ หรือบางครั้งอาจใช้วิธีการที่ไม่ถูกต้องตามกฎหมายก็ได้

รูปแบบของการมีส่วนร่วมทางการเมือง

การมีส่วนร่วมทางการเมืองเป็นกิจกรรมที่สำคัญสำหรับการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยสามารถจำแนกเป็น 4 รูปแบบ (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2561: 13-15) ได้แก่

(1) การมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยโดยตรง ประชาชนหรือพลเมืองของรัฐจะหาหน้าที่เป็นสภา โดยทุกคนมีส่วนร่วมในการประชุม เสนอความเห็นและพิจารณาในเรื่องต่าง ๆ ด้วยตนเอง แต่เมื่อสมาชิกในสังคมมีจำนวนเพิ่มมากขึ้น ประกอบกับสังคมมีความสลับซับซ้อน การปกครองในระบอบประชาธิปไตยโดยตรงจึงเป็นเรื่องที่ทำได้ยาก ดังนั้นการใช้ประชาธิปไตยทางตรงจึงมีได้ในบางกรณี เช่น การลงประชามติ การเสนอร่างกฎหมายโดยประชาชน การถอดถอนผู้แทนรายบุคคลหรือทั้งสภา

(2) การมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยแบบตัวแทนหรือประชาธิปไตยทางอ้อม ประชาชนจะหาหน้าที่เลือกผู้แทนของตนเข้าไปใช้อำนาจอธิปไตยในรัฐสภา ผ่านระบบ “การเลือกตั้ง”

(3) การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในระบอบประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม เป็นการนำรูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยโดยตรงมาผสมผสานกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยแบบตัวแทน โดยเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองการปกครองมากขึ้น ประชาชนมีอำนาจในการตัดสินใจทางการเมืองและการบริหารในเรื่องสำคัญ ที่มีผลต่อการดำเนินชีวิตและ

วิถีชีวิตของประชาชน มีอำนาจในการตรวจสอบและควบคุมการทำงานของผู้แทน คือ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และสมาชิกวุฒิสภา เปิดโอกาสให้สถาบันการเมืองต่าง ๆ เช่น ภาคประชาสังคม ภาคประชาชน องค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สื่อสารมวลชน เข้ามามีหน้าที่ในการติดตามและตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ

(4) การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในระบอบประชาธิปไตยแบบถกแถลง หรือการเสวนาทางออก เป็นกระบวนการที่เน้นภาคพลเมือง ชุมชน เพื่อพยายามแก้ไขปัญหาข้อบกพร่องของประชาธิปไตยแบบตัวแทนที่มีรูปแบบสถาบันที่ตายตัว ไม่ตอบสนองความต้องการของประชาชนที่มีความแตกต่างและซับซ้อน อย่างไรก็ตามหลักการประชาธิปไตยแบบถกแถลงไม่ได้เป็นสิ่งที่ขัดแย้งกับระบอบประชาธิปไตยแบบตัวแทน เนื่องจากประชาธิปไตยทั้ง 2 แบบ สามารถปรับใช้ควบคู่กันได้ โดยรูปแบบประชาธิปไตยแบบถกแถลงจะให้ภาคพลเมืองที่มีความสนใจทางการเมืองและมีจิตสาธารณะเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมือง ตัวอย่างเช่น การที่ประชาชนหรือพลเมืองร่วมกันวิเคราะห์ แลกเปลี่ยน ถกแถลงกัน เพื่อเสนอแนวคิดในการสร้างนโยบายที่เหมาะสมกับตนเอง ซึ่งหลักสำคัญคือ กระบวนการที่ทำให้ประชาชนหรือภาคพลเมืองได้เข้ามามีส่วนร่วมในการเสนอแนะและตอบสนองข้อเรียกร้อง เพื่อให้ตัวแทนของตนหรือรัฐบาลนำไปปฏิบัติต่อไป

การเลือกตั้งกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน

จากการศึกษาของสุกฤตา จินดาพรม (2555: 11) เกี่ยวกับแนวคิดในการเลือกตั้งของนักวิชาการต่าง ๆ และได้อธิบายไว้โดยสรุปว่า การที่ประชาชนไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้งนั้นเป็นการแสดงออกถึงความจงรักภักดีต่อระบอบการเมืองมากกว่าการกระทำตามความต้องการของตนที่มีต่อระบอบการเมือง ผู้ไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้งเป็นผู้ที่มีจิตสำนึกในหน้าที่พลเมือง มีความสำนึกในบรรทัดฐานของสังคมและวิธีการดำรงชีวิตในฐานะสมาชิกที่ดีของชุมชน นอกจากนี้การลงคะแนนเสียงเลือกตั้งก็ไม่ได้ต้องการที่จะซื้อข่าวดูและแรงจูงใจมากเหมือนกิจกรรมทางการเมืองอื่น ๆ ดังนั้นการเลือกตั้งจึงเป็นกิจกรรมหนึ่งที่เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตย โดยประชาชนชาวไทยทุกคนที่มีอายุครบ 18 ปีบริบูรณ์ มีสิทธิและหน้าที่ในการเลือกผู้แทนของตนเข้าไปใช้อำนาจนิติบัญญัติ เพื่อออกกฎหมายผ่านทางรัฐสภาและใช้อำนาจในการบริหารประเทศผ่านทางรัฐบาล ดังนั้นประชาชนจึงต้องมีส่วนร่วมในการเลือกตั้งและสนับสนุนการเลือกตั้งให้เป็นไปด้วยความบริสุทธิ์ยุติธรรม ตัวอย่างเช่น การสมัครเป็นสมาชิกพรรคการเมือง การสอดส่องดูแลการเลือกตั้ง แจ้งเหตุ หรือเบาะแสเมื่อพบเห็นการทุจริต หรือการซื้อสิทธิขายเสียง ตรวจสอบผลการเลือกตั้ง โดยเป็นสมาชิกหรืออาสาสมัครขององค์กรเอกชนที่คณะกรรมการการเลือกตั้งรับรองให้ตรวจสอบการเลือกตั้ง ร่วมเป็นเจ้าหน้าที่จัดการเลือกตั้งในระดับต่างๆ เช่น กรรมการประจำหน่วยเลือกตั้ง กรรมการนับคะแนน กรรมการการเลือกตั้งประจำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กรรมการการเลือกตั้งประจำเขตเลือกตั้ง เป็นต้น

ข้าราชการตำรวจกับแนวทางมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตย

การมีส่วนร่วมทางการเมืองของข้าราชการตำรวจนั้น สามารถแบ่งได้เป็น 2 ฐานะ คือ การมีส่วนร่วมทางการเมืองในฐานะเป็นพลเมืองของประเทศ และการมีส่วนร่วมทางการเมืองในฐานะเจ้าหน้าที่ของรัฐ

1. การมีส่วนร่วมทางการเมืองของข้าราชการตำรวจในฐานะเป็นพลเมืองของประเทศ

“พลเมือง” คือ บุคคลที่เป็นสมาชิกของรัฐและชุมชน มีสิทธิ หน้าที่ และความรับผิดชอบตามที่กฎหมายกำหนด (ศรีณยู หมั่นทรัพย์, 2550: 101-115) โดยทั่วไปพลเมืองแบ่งได้เป็น 2 ระดับ คือ ระดับการมี

ส่วนร่วมตามสภาพทางกฎหมายและการเมือง ซึ่งบุคคลในรัฐอยู่ในฐานะสมาชิกของรัฐ มีสิทธิหน้าที่ตามกฎหมายกำหนด ปรากฏตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 มาตรา 27 ประกอบมาตรา 50 เช่น การปฏิบัติตามกฎหมาย การออกเสียงเลือกตั้ง การมีหน้าที่ในการชำระภาษี การเข้ารับการเกณฑ์เป็นทหาร เป็นต้น และระดับของการมีส่วนร่วมในกิจการสาธารณะ ซึ่งเป็นพฤติกรรมที่แสดงออกต่อกิจการสาธารณะที่มุ่งให้ชีวิตสาธารณะหรือชีวิตส่วนรวมดีขึ้น มีการแสดงความคิดเห็นและวิพากษ์วิจารณ์อย่างสร้างสรรค์ มีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพทางการเมืองและชีวิตสาธารณะ โดยสามารถกระทำได้โดยการออกเสียงเลือกตั้ง การวิพากษ์วิจารณ์การกำหนดนโยบายหรือกฎหมาย การเคลื่อนไหวทางการเมือง เป็นต้น

ข้าราชการตำรวจทุกนายถือเป็นพลเมืองของรัฐ การมีส่วนร่วมทางการเมืองของข้าราชการตำรวจ จึงมีความสำคัญ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการมีส่วนร่วมในการเลือกตั้ง ซึ่งเป็นสิทธิและหน้าที่ตามรัฐธรรมนูญกำหนด นอกจากนี้ข้าราชการตำรวจยังสามารถมีส่วนร่วมในการสมัครเป็นสมาชิกพรรคการเมือง ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2560 มาตรา 9 เนื่องจากข้าราชการตำรวจเป็นข้าราชการซึ่งมีตำแหน่งหรือเงินเดือนนอกจากข้าราชการการเมืองตามมาตรา 98 (12) จึงไม่เป็นบุคคลต้องห้ามตามกฎหมาย ข้าราชการตำรวจย่อมมีสิทธิที่จะเป็นสมาชิกพรรคการเมืองได้ หากแต่การเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมืองบางประเภทนั้น ข้าราชการตำรวจจำเป็นต้องพิจารณาถึงการวางตัวเป็นกลางทางการเมือง เพื่อไม่ให้เป็นการกระทำที่ผิดวินัย จึงสามารถสรุปแนวทางในการมีส่วนร่วมทางการเมืองในการเลือกตั้งของข้าราชการตำรวจได้ ดังนี้ (สุกฤตา จินดาพรม, 2555: 11)

1.1 กิจกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองก่อนการเลือกตั้ง ข้าราชการตำรวจสามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการเลือกตั้ง โดยการตรวจสอบบัญชีรายชื่อว่า ตนเป็นผู้มีสิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้งได้หรือไม่ ศึกษาประวัติผู้สมัคร ตรวจสอบพรรคการเมืองและผู้สมัครรับเลือกตั้ง เข้าร่วมรณรงค์เลือกตั้ง ร่วมรับฟังการปราศรัยนโยบายของผู้สมัครและพรรคการเมือง เพื่อประโยชน์ในการตัดสินใจที่จะลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง สอดส่องดูแลพฤติกรรมที่มีขอบของผู้สมัครรับเลือกตั้งหรือพรรคการเมือง เพื่อแจ้งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการตามกฎหมายต่อไป

1.2 กิจกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองระหว่างการเลือกตั้ง ข้าราชการตำรวจมีส่วนร่วมด้วยการร่วมสังเกตการณ์การซื้อเสียงของผู้สมัครและพรรคการเมือง โดยการไม่รับเงินหรือทรัพย์สินใด ๆ จากผู้สมัครและชักชวนประชาชนให้ไปใช้สิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง ไปใช้สิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง ติดตามการนับคะแนน แจ้งเหตุกรณีพบความผิดปกติ ตลอดจนตรวจสอบดูแลการเลือกตั้งให้เป็นไปตามกฎกติกา

บุคคลผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ได้แก่ (พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2561 มาตรา 31)

- (1) ผู้มีสัญชาติไทย กรณีเป็นผู้มีสัญชาติโดยการแปลงสัญชาติ ต้องได้สัญชาติไทยมาแล้วไม่น้อยกว่า 5 ปี
- (2) บุคคลผู้มีอายุไม่ต่ำกว่า 18 ปีในวันเลือกตั้ง
- (3) เป็นผู้มีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านในเขตเลือกตั้งมาแล้วเป็นเวลาไม่น้อยกว่า 90 วันนับถึงวันเลือกตั้ง

บุคคลต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิเลือกตั้ง ได้แก่ (พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2561 มาตรา 32)

- (1) เป็นภิกษุ สามเณร นักพรต หรือนักบวช
- (2) อยู่ในระหว่างถูกเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งไม่ว่าคดีนั้นจะถึงที่สุดแล้วหรือไม่
- (3) ต้องคุมขังอยู่โดยหมายของศาลหรือโดยคำสั่งที่ชอบด้วยกฎหมาย
- (4) วิกลจริตหรือจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบ

ในกรณีที่ผู้มีสิทธิเลือกตั้งไม่อาจไปใช้สิทธิเลือกตั้งได้ ให้แจ้งเหตุที่ไม่อาจไปใช้สิทธิเลือกตั้งต่อบุคคลซึ่งคณะกรรมการแต่งตั้งไว้ในแต่ละเขตเลือกตั้งภายใน 7 วันก่อนวันเลือกตั้ง หรือภายใน 7 วันนับแต่วันเลือกตั้ง กรณีมีเหตุจำเป็นไม่อาจแจ้งได้ภายในกำหนดดังกล่าว ให้ดำเนินการแจ้งตามที่คณะกรรมการกำหนด (พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ ว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2561 มาตรา 33)

1.3 กิจกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองหลังการเลือกตั้ง ข้าราชการตำรวจมีส่วนโดยการติดตามผลการเลือกตั้งและผลการใช้สิทธิเลือกตั้งของประชาชน ติดตามการจัดตั้งรัฐบาล ตลอดจนติดตามการทำงานของเจ้าหน้าที่ที่ได้รับเลือกตั้ง รวมถึงร่วมแสดงพลังในการถอดถอนนักการเมือง หากพบกรณีที่มีการกระทำโดยมิชอบ

2. การมีส่วนร่วมทางการเมืองของข้าราชการตำรวจในฐานะเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐ

ตำรวจเป็นอาชีพที่อยู่คู่กับวิถีชีวิตของคนในสังคม มีหน้าที่รับผิดชอบในการคุ้มครอง ดูแลบ้านเมืองให้เกิดความเป็นระเบียบเรียบร้อย ป้องกันและตรวจตรา จับกุมผู้กระทำความผิดมาดำเนินคดีตามกฎหมาย ตำรวจจึงเป็นอาชีพที่มีเกียรติ มีศักดิ์ศรี และต้องเสียสละ ซึ่งตามคู่มือกฎหมายสำหรับตำรวจในการปฏิบัติภารกิจเลือกตั้งของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ 2561 ได้กำหนดแนวทางการปฏิบัติหน้าที่ของข้าราชการตำรวจในการเลือกตั้งไว้ 2 ลักษณะ ดังนี้

2.1 หน้าที่ของข้าราชการตำรวจโดยทั่วไปเกี่ยวกับการเลือกตั้ง ได้แก่

- (1) ให้การช่วยเหลือ สนับสนุน และอำนวยความสะดวก รวมทั้งรักษาความสงบเรียบร้อยในการเลือกตั้ง
- (2) ช่วยเหลือ อำนวยความสะดวกไม่ว่าโดยทางตรงหรือทางอ้อม ตามที่คณะกรรมการการเลือกตั้งเขต หรือคณะกรรมการ คณะบุคคล หรือบุคคลใดที่คณะกรรมการการเลือกตั้งแต่งตั้งเพื่อปฏิบัติหน้าที่ตามที่มอบหมาย
- (3) รักษาความสงบเรียบร้อยและการจัดการจราจรตามอำนาจหน้าที่
- (4) วางตัวเป็นกลางในการเลือกตั้งอย่างเคร่งครัด ไม่ปฏิบัติการใด ๆ ในลักษณะเป็นการชี้แนะให้ผู้มีสิทธิออกเสียงลงคะแนนให้พรรคใดพรรคหนึ่ง หรือให้แก่ผู้สมัครคนใดคนหนึ่งโดยเด็ดขาด แต่ไม่ได้หมายความว่าข้าราชการตำรวจจะเพิกเฉยไม่ไปใช้สิทธิเลือกตั้ง แต่หมายถึงการไม่ใช้อำนาจในตำแหน่งหน้าที่หรือในทางส่วนตัว เพื่อสนับสนุนช่วยเหลือผู้สมัครคนใด หรือพรรคการเมืองใดโดยเฉพาะเจาะจง ซึ่งอาจทำให้การเลือกตั้งเสียความเที่ยงธรรมได้ และในทางกลับกันจะต้องไม่มีการกีดกัน กลั่นแกล้ง ใส่ร้ายป้ายสี ดำเนินคดี หรือทำร้ายผู้สมัครหรือพรรคการเมืองใดให้ได้รับความเสียหาย กรณีข้าราชการตำรวจทำหน้าที่รักษาความปลอดภัยบุคคลสำคัญทางการเมือง จะต้องแยกแยะระหว่างหน้าที่รักษาความปลอดภัยซึ่งเป็นหน้าที่โดยตรง อกจากการใช้อำนาจหน้าที่ของตนในการช่วยบุคคลดังกล่าวหาเสียง ตลอดจนต้องแยกแยะระหว่างความเป็นญาติกับความเป็นกลางทางการเมืองให้ถูกต้อง

(5) ข้าราชการตำรวจต้องไปใช้สิทธิเป็นตัวอย่างแก่ประชาชนทั่วไป และให้คำแนะนำชักชวนบุคคลในครอบครัว ญาติ และมิตรสหายไปใช้สิทธิออกเสียงโดยพร้อมเพรียงกัน รวมทั้งให้ทุกหน่วยงานอำนวยความสะดวกแก่ผู้มีสิทธิออกเสียงในสังกัดไปใช้สิทธิด้วย

(6) ให้การสนับสนุนสถานที่เพื่อใช้เป็นสถานที่จัดการเลือกตั้ง

(7) ให้หน่วยงานด้านสื่อต่าง ๆ ของรัฐ เผยแพร่ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการเลือกตั้ง เพื่อเชิญชวนให้ประชาชนไปใช้สิทธิให้มากที่สุด และให้โอกาสอย่างเท่าเทียมกันในการชี้แจงนโยบายของแต่ละพรรคการเมือง ตามระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้งกำหนด

(8) ปฏิบัติตามแผนและมาตรการของสำนักงานตำรวจแห่งชาติเกี่ยวกับการรักษาความสงบเรียบร้อยในการเลือกตั้ง

(9) ปฏิบัติตามประกาศ ระเบียบ หรือคำสั่งของคณะกรรมการการเลือกตั้ง หากไม่ปฏิบัติตามถือว่าผิดวินัย และหากเกิดความเสียหายแก่การเลือกตั้งให้ถือว่าผิดวินัยร้ายแรง

(10) ไม่ใช้ตำแหน่งหน้าที่โดยมิชอบด้วยกฎหมาย เพื่อเป็นคุณหรือเป็นโทษแก่ผู้สมัครหรือพรรคการเมือง หากฝ่าฝืนมีความผิดทางอาญา และให้คณะกรรมการการเลือกตั้งแจ้ง เพื่อสั่งให้ไปประจำกระทรวง ทบวง กรม ได้

(11) ให้หัวหน้าหน่วยงานจัดสถานที่ปิดประกาศแก่ผู้สมัครหรือพรรคการเมือง ณ ที่ตั้งของหน่วยงานตามความเหมาะสม ตามประกาศที่คณะกรรมการการเลือกตั้งกำหนด

(12) ประสานงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง ในกรณีมีปัญหาการดำเนินการเกี่ยวกับการเลือกตั้ง

2.2 หน้าที่ของข้าราชการตำรวจที่ได้รับแต่งตั้งเป็นเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัยหรือเจ้าหน้าที่รักษาความสงบเรียบร้อย

(1) เข้าร่วมรับการอบรมตามที่ผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำเขตเลือกตั้ง คณะกรรมการเลือกตั้งประจำเขตเลือกตั้ง ผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำจังหวัด และคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดที่จัดให้มีขึ้น

(2) มีหน้าที่และอำนาจรักษาความปลอดภัยและความสงบเรียบร้อยในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภา ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ.2561 และตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2561 ตลอดจนระเบียบที่คณะกรรมการการเลือกตั้งกำหนด

(3) รักษาความปลอดภัยและความสงบเรียบร้อยสถานที่หรือหน่วยเลือกตั้ง ตามระเบียบที่คณะกรรมการการเลือกตั้งกำหนด และไม่ว่ากรณีใดห้ามละทิ้งหน้าที่หลัก

2.3 มาตรการในการดำเนินการสำหรับข้าราชการตำรวจที่วางตัวไม่เป็นกลาง มีดังนี้

(1) การดำเนินการทางปกครอง เมื่อได้รับข้อมูลที่พิจารณาได้ว่าข้าราชการตำรวจผู้ใดมีพฤติการณ์วางตัวไม่เป็นกลางในการเลือกตั้ง ผู้บังคับบัญชาอาจมีคำสั่งให้ไปปฏิบัติราชการในหน่วยอื่น โดยให้พ้นจากตำแหน่งหน้าที่เดิมหรือพ้นจากพื้นที่เดิม หรือสั่งให้ประจำหรือสำรองราชการ หรือแต่งตั้งโยกย้ายให้พ้นจากตำแหน่งหน้าที่เดิม

(2) การดำเนินการทางวินัย ให้ดำเนินการสืบสวนข้อเท็จจริงทางวินัย เมื่อปรากฏผลการสืบสวนข้อเท็จจริงชัดเจนว่ามีพฤติการณ์วางตัวไม่เป็นกลางในการเลือกตั้ง หรือเกิดความเสียหายต่อการปฏิบัติราชการ ให้พิจารณาลงโทษทางวินัยอย่างไม่มีรายแรง หรือตั้งคณะกรรมการสอบสวนพิจารณาโทษทางวินัยอย่างร้ายแรง แล้วแต่กรณี

(3) การดำเนินการทางกฎหมาย เมื่อพบว่ามีกระทำความผิดตามกฎหมาย ให้ดำเนินคดีอาญาโดยเฉียบขาด และเร่งให้พนักงานสอบสวนรีบดำเนินการสอบสวนอย่างรวดเร็ว

โดยอำนาจในการสั่งการตาม (1) – (3) ให้เป็นไปตามข้อกฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้อง และให้บังคับใช้กฎหมายดังกล่าวโดยเคร่งครัดและเสมอภาค

บทสรุป

แนวทางการมีส่วนร่วมทางการเมืองในการเลือกตั้งของข้าราชการตำรวจ คือ การที่ข้าราชการตำรวจเข้าไปดำเนินการหรือเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมืองที่เกี่ยวกับการเลือกตั้ง ทั้งในฐานะที่เป็นพลเมืองของประเทศ โดยเข้าไปมีส่วนร่วมในการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง อันเป็นสิทธิและหน้าที่ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 มาตรา 27 ประกอบมาตรา 50 อีกทั้งมีส่วนร่วมในการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร และนโยบายของผู้สมัครและพรรคการเมือง ร่วมติดตามผลการเลือกตั้ง การจัดตั้งรัฐบาล ตลอดจนตรวจสอบการทำงานของเจ้าหน้าที่ที่ได้รับเลือกตั้ง โดยหากพบว่ามีนักการเมืองคนใดดำเนินงานในลักษณะที่เป็นการประพฤตินิষอบ ก็สามารถมีส่วนร่วมในการถอดถอนนักการเมืองนั้นได้ตามครรลองของรัฐธรรมนูญ และในฐานะเจ้าหน้าที่ของรัฐ ข้าราชการตำรวจมีหน้าที่หลักในการบังคับใช้กฎหมาย จับกุมตัวผู้กระทำความผิดมาดำเนินคดีตามกฎหมาย ปฏิบัติหน้าที่ให้ความช่วยเหลือในการจัดการเลือกตั้ง โดยเป็นเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัย หรือเจ้าหน้าที่รักษาความสงบเรียบร้อยทั้งในสถานที่เลือกตั้งและบริเวณโดยรอบ ตลอดจนช่วยอำนวยความสะดวกและจัดระเบียบการจราจรในช่วงเวลาที่มีการดำเนินการเลือกตั้ง ข้าราชการตำรวจจึงต้องวางตัวเป็นกลางทางการเมือง โดยผู้บังคับบัญชาและหน่วยงานต่าง ๆ ของรัฐควรมีการสนับสนุน ส่งเสริม คอยให้คำปรึกษาและแนะนำกับข้าราชการตำรวจให้เกิดความรู้ความเข้าใจถึงการมีส่วนร่วมทางการเมือง เพื่อให้ข้าราชการตำรวจสามารถปฏิบัติตนได้ถูกต้อง ที่สำคัญคือ ทำให้ข้าราชการตำรวจเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองเพิ่มขึ้น ตลอดจนสามารถถ่ายทอดองค์ความรู้ให้แก่ประชาชนได้มีจิตสำนึกที่ดีต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองตามการปกครองในระบอบประชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญ

เอกสารอ้างอิง

ณัชจิรา นาคศิริ. (2557). การมีส่วนร่วมทางการเมืองของนิสิตวิทยาลัยการบริหารรัฐกิจมหาวิทยาลัยบูรพา.

รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารทั่วไป. ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา.

ณัฐรินทร์ เฉลิมฤทธิ์วัฒน์. (2559). การมีส่วนร่วมทางการเมืองระดับท้องถิ่นของสตรีในเขตเทศบาล

ตำบลชุมแสง อำเภอวังจันทร์ จังหวัดระยอง. รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต. ชลบุรี:

มหาวิทยาลัยบูรพา

ธิดารัตน์ เฒ่นจารุกุล. (2559). การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองนครปฐม

จังหวัดนครปฐม. ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (รัฐศาสตร์). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

- ประเวช แสงสุข. (2553). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเขตทวีวัฒนา. ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยมหิดล.
- พรเพ็ญ เพชรสุขศิริ และอลงกรณ์ คูตระกูล. (2549). โครงการศึกษาข้อคิดเห็นของผู้มีส่วนร่วมโดยตรง (Direct stakeholders) ต่อการมีส่วนร่วมในการปกครองส่วนท้องถิ่นของสตรีในประเทศไทย (ศึกษากรณี องค์การ บริหารส่วนตำบล ใน 4 จังหวัด 4 ภาค). กรุงเทพฯ: สำนักงานกิจการสตรี และสถาบันครอบครัว กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์.
- รุ่งทิพา คงแจ่ม. (2557). การมีส่วนร่วมทางการเมืองของข้าราชการตำรวจสถานีตำรวจภูธรเมือง สุพรรณบุรี. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ราชกิจจานุเบกษา. (2561). พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทน-
ราษฎร พ.ศ. 2561. เล่ม 135 ตอนที่ 68 ก หน้า 40 วันที่ 12 กันยายน 2561.
- ศรัณยู หมั่นทรัพย์. (2550). การศึกษาเพื่อสร้างพลเมือง : ฐานรากของการเมืองภาคพลเมือง. กรุงเทพฯ: สถาบันพระปกเกล้า.
- ศูนย์อำนวยการรักษาความปลอดภัยและความสงบเรียบร้อยการเลือกตั้ง. (2561). คู่มือกฎหมายสำหรับ
ตำรวจในการปฏิบัติการกิจการเลือกตั้ง. กรุงเทพฯ: สำนักงานตำรวจแห่งชาติ.
- สุกฤตา จินดาพรหม. (2555). การมีส่วนร่วมทางการเมืองของสตรีในเขตพื้นที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
ของภูมิภาคตะวันตก. ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์. กรุงเทพฯ:
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- สุวิน ศรีเมือง. (2554). ทศนคติและพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน : กรณีศึกษา
เทศบาลตำบลทุ่งหลวง อำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเอเชียอาคเนย์.
- สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. (2560). รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย. กรุงเทพฯ: สำนักงาน
เลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.
- สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. (2561). การมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตย.
กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.